

Іван МОНОЛАТІЙ

“ПРОЩАННЯ З ВІДЕНСТВОМ”: КІНЕЦЬ ДУНАЙСЬКОЇ МОНАРХІЇ І ПРОГОЛОШЕННЯ ЗУНР

Простежено міжнаціональні відносини в Галичині в період розпаду імперії Габсбургів, визначено причини лояльного ставлення населення регіону до Австро-Угорської імперії. Доведено, що перед Першою світовою війною галицькі поляки й українці прагнули використати воєнну ситуацію для досягнення своїх національних інтересів.

Ключові слова: Австро-угорська імперія, австролялізм, Галичина, міжнаціональні відносини.

У масовій історичній свідомості народів велетенського простору від Альп до Трансильванії і від Галичини до Далмації монархія Габсбургів, особливо в останні роки існування (за Р. Брюбейкером, фінальній “дуалістичній” фазі імперії¹), асоціювалася з більшим ступенем національної свободи, можливістю мирного врегулювання проблем у відносинах між народами поліетнічної держави. Бути “австрійцем” за Габсбургів – означало бути своєрідним центральноєвропейським космополітом. Адже саме у цей час остаточно встановилися особливі взаємозв’язки між відсталістю, національністю, різновидами етнічних націоналізмів, державним будівництвом, спробами модернізації та ідеологічною сферою.

Ставлення до монархії Габсбургів стало суттєвим елементом національної історичної свідомості населення західноукраїнського регіону – австрійських Галичини і Буковини – сукупності теренів, на яких багато мов і релігій не лише жили біч-о-біч, але перетиналися і накладалися одна на одну, витворюючи різнобарву мозаїку міжетнічних взаємин. Оцінка ролі Австро-Угорщини була важливою для національної, історичної і політичної свідомості місцевих українців, поляків, євреїв, румунів, німців, як і обґрунтування легітимності вимог їхніх національних рухів, традицій, культури, психології, укладу життя, місця в загальноімперській і загальнокрайовій історії. Таке своєрідне “віденство” окреслювало, за визначенням М. Гона, два полюси в домінантах їх групової політичної свідомості – своєрідне споріднення з імперією, лояльність щодо неї, з одного боку, та виникнення рухів упосліджених етнонаціональних спільнот з метою створення власних держав, з другого².

Тенденції до австролялізму – вірності та відданості “дому Габсбургів” – були співзвучні з інтеграційними процесами в Дунайській монархії, відображали можливість розвитку етнічних і політичних процесів панівних та упосліджених спільнот без руйнування цієї держави. За умови проведення реформ, вони співпадали із соціальною тенденцією перетворення у країні. Адже спроби реформування Дунайської монархії після 1867 р. під вивіскою певної ідеології, яка

претендувала на позанаціональність, знаходили підтримку не лише серед вищого імперського чиновництва, а й серед представників менших або позбавлених власної територіальної бази національностей, більш чи менш широких прошарків, які походили з національних меншин, але внаслідок процесів модернізації асимілювалися з панівною культурою.

У добу перетворення централізованої Австрійської монархії на дуалістичну Австро-Угорську (1867), надання провінціям політичної автономії (1869), запровадження виборчого права для робітників (1897), загального виборчого права (1905), ідеї загальноімперського патріотизму і загальноімперської свідомості проявлялися в історичній, державно-правовій, політичній, культурній формах свідомості населення імперії. В цілому австролялізм існував як політична течія на рівні ідеології³, і лише деякі його елементи співпадали з тенденцією до самовизначення, збереження етнічної індивідуальності. За винятком деяких радикальних груп, партії та лідери національностей виходили у своїй політичній стратегії з перспективи тривалого існування Дунайської монархії, ґрунтуючи на цій презумпції свою практичну діяльність.

Для етнонаціональних спільнот і субетносів західноукраїнського регіону австролялізм став своєрідною опорою для становлення національної свідомості. Національна свідомість населення просторів Галичини і Буковини формувалася наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. шляхом взаємодії двох елементів – з одного боку, лояльність до Відня, підкреслення позитивів австрійської державності та готовність її захищати, а з іншого – розуміння своєї етнічної окремішності, а відтак усвідомлення особистих інтересів. Втіленням метрополії, єдиним центром влади була династія, а тому відданість їй упродовж століть буквально замінювала підданам Габсбургів національну приналежність.

Упродовж кінця ХІХ – початку ХХ ст. українці, поляки, румуни, євреї та австро-німці західноукраїнських земель пройшли етап культурного пробудження, який завершився формуванням їх етнічних рухів. Незалежно від шляхів політичної мобілізації, кожна із спільнот прийшла до тотожного результату – формування етнонацій – політизованих етнічностей, які брали участь у суспільно-політичному житті як її самостійні суб’єкти. Однак історія довела, що політична, національна та етнічна спільність кількох народів на одній території була ілюзією, так само як і спроба примирити їхні протиріччя шляхом можливого об’єднання в майбутньому в єдиній державі чи коронному краї. Наднаціональна ідеологія Габсбургів майже не давала можливості для розвитку об’єднавчої ідеї, яка могла б погоджувати приватні національні лояльності з лояльністю наднаціональному політичному цілому. Тією мірою, в якій вона існувала в австрійських Галичині та Буковині, вірність імператору Францу Йосифу була відданістю йому особисто, а не частиною вірності Габсбургам чи Австрійській державі. Мешканцям досліджуваного регіону була притаманна виразна регіональна самосвідомість, вписана в систему загальноімперської лояльності та культивованого вихованням почуття відданості монархові.

Напівдослідженою залишається теза, що серед частини етнонаціональних спільнот Галичини і Буковини в цей період виникає дуалістичний дискурс “ми”– фактора (наприклад, українці, поляки, румуни, австро-німці як громадяни Австро-Угорщини). Така подвійна лояльність вимагала підтримки з боку “вони”– фактора – титульного етносу та сформованих з його середовища політичних акторів

і центральної та місцевої влад. Їхній (“ми” – і “вони” – факторів) рух назустріч, передусім – етноплуральна практика держави, сприяв би гармонійному поєднанню ідеалів нації-держави та етнічних меншин. Це, власне, і могло бути передумовою формування подвійної етнонаціональної свідомості останніх і виникнення поліетнічної політичної спільноти.

На багатомовних теренах спонтанно у багатьох випадках, за визначенням А. Граціозі, тенденція до етнічної гомогенізації призводила до загострення конфліктів між етнонаціональними спільнотами³. “Тінь” Дунайської монархії, накладаючись на існуючі мовні та конфесійні кордони і перетинаючись між собою, породжувала ситуацію латентних конфліктів, взаємних претензій, ненависті та протилежних версій історичної пам’яті. Особливо це проявилось у Галичині у відносинах між українцями і поляками.

Сьогодні точно встановлено, що підавстрійські українці виплекали в собі традицію парламентської демократії, традицію організованого суспільно-політичного життя, політичну еліту, традицію реальної багатопартійності, реальних змагань і дискусії політичних ідеологем. Але така спадщина була значно біднішою у порівнянні з поляками, угорцями, навіть чехами.

Ліберально-конституційна монархія відкривала широкі можливості перед українством, але воно не завжди здатне було ними ефективно скористатися. В цей час вони наполегливіше почали заявляти про можливість самостійного існування, а в Австрії вбачати або союзника для досягнення цієї мети, або об’єкт тиску. До того ж, провідні українські політичні партії включили до своїх програм гасло незалежної соборної України як кінцеву мету своєї діяльності на даному етапі, тобто за умов існування Австро-Угорської та Російської імперій. Утім ці раціональні міркування помітно контрастували з глибоко закоріненою в народній свідомості вірою у доброго імператора, справедливу австрійську владу та закони⁴.

Це явище свідчило про наявність внутрішнього розколу, аритмії в процесі політизації української спільноти Галичини, що окреслило асинхронність її відмежування від старих ідентитів і політичних орієнтацій⁵. Лояльність до імперської політики Відня, аніж протистояння їй, була пораженською особливістю українського руху. Так, місцева українська шляхта, переважна частина якої отримала свої титули від австрійської корони⁶, до початку Першої світової війни навіть не мріяла про можливість створення Української держави. Хоча, як зауважують сучасні дослідники, український рух в Австро-Угорщині пройшов шлях від суто регіонального до активного учасника загальноімперської політики. На зміну вимог утворення окремої “української” провінції у складі Австро-Угорщини прийшли пропозиції про можливість, на випадок війни з Росією, об’єднання під скіпетром Габсбургів усіх українських земель⁷.

На початку ХХ ст. офіційну і цілком лояльну до австрійського уряду і Австрійської держави групу очолили такі відомі політики, як буковинець Микола Василько та лідер галичан Кость Левицький. Барон Микола Василько не уявляв власного життя поза імперією Габсбургів⁸. У листі до Вільгельма фон Габсбурга він сам визначив свою політичну орієнтацію, назвавши себе “австрійським патріотом, по-справжньому відданим династії Габсбургів”⁹. Разом із К. Левицьким вони утворили тандем, що сповідував ультралоаяльний політичний курс.

У передмові до книги “Золоті ворота”, оцінюючи тогочасну українську політику, В. Кучабський називає такі джерела цього політичного вибору: “З уваги на безсилля українського народу були дуже небажані, хоч би й найменші перешкоди з боку займанщицьких держав – Австрії та Росії. Тому одною з найважливіших функцій української політики мусило стати переконування займанщицьких держав, що скріплення національної свідомости й культури українського народу не ослабить його лояльності до здобувчої держави. Тактика лоялізму, на якій ніби-то в українським національним інтересі не сміла впасти тінь підозріння, перемінилася в аксіому української політичної думки”¹⁰.

Але цікаво, що коли 15 липня 1918 р. до цісаря Карла I з’явилася депутація гуцулів Косівщини і Печеніжинщини (22 селян і дві селянки) з вимогою поліпшення свого становища, скаржачись на свавілля жандармів і бюрократизм чиновників, їх прийняли належним чином. Так, господарі Михайло Мельничук з Устерік і Кость Тимувський з Печеніжина власноруч передали цісареві два пропам’ятні листи. На питання гуцулів цісар відповідав українською мовою, заявивши, що завжди “цінив високо патріотизм Гуцулів і героїство гуцульських полків” і, що, по-можливості, буде старатися допомогти¹¹. Можна, з великою пересторогою, припустити, що вже у цей час (1918) гуцули не декларували своєї лояльності до Австрійської держави і почувалися більш впевнено. Цьому сприяв і присутній посол Віденського парламенту д-р Кирило Трильовський. Додалася й присутність хороброго 20-літнього гуцула Петра Горецького – вже тоді військового інваліда (якому обіцяно протез і допомогу), господаря Івана Гаврищука з Княждвора, який ще 1911 р. гостив майбутнього імператора хлібом-сіллю на Гуцульщині. Виявом пошани простих горян і великої прихильності до людей Гуцульщини було й те, що їх запросили на спеціально влаштований обід. Під час нього гуцульські депутати відспівали низку січових і патріотичних пісень, а між ними – “Вже воскресла Україна”. Симптоматично, що вже тоді учасником зустрічі з мешканцями Карпат був юний престолонаслідник Отто фон Габсбург¹². Чи не звідти його велика приязнь до українського народу?

Дисонує з вище викладеним заклик повітового комісара ЗУНР, письменника Андрія Чайковського 28 лютого 1919 р. “До наших, славних Гуцулів кілька слів”. Письменник запитує: “... А хтож воно ті Гуцули?”. І відповідає з гіркотою: “То ті самі вояки, що вернули з ріжних австрійських фронтів, що своїми кістками вкрили верхи Альп, гинули під Пявою і Бог знає де, бючись славно за нашого татунця цісаря та за “вітчину” люту, несправедливу, нашу мачоху, Австрію”¹³. Звернімо увагу: цісаря і далі названо “татунцем”, а імперію, яка розвалилася у 1918 р. – несправедливою мачухою. Згадуючи, як саме гуцульські добровольці відбували військову повинність в імперському війську, А. Чайковський вже в іншому контексті пише: “Тоді вони (гуцули – І.М.) сповняли свій вояцький, лицарський обов’язок, бючись за ворожого до нас австрійського цісаря, за “вітчину” Австрію, яка цілі віки торгувала нами як худобою і продавала Ляхам за свої вигоди”¹⁴. Тут, як бачимо, маємо справу з негативною конотацією до особи цісаря, цілком ймовірно, Франца Йосифа, який, як відомо, “прославився” своїми численними воєнними поразками, безглуздою вірою у власний генералітет і підігрування полякам.

Останні в австрійській Галичині були, по суті напівлатентним “панівним народом”, який, позбавлений власної незалежної держави, зберіг традиційні

еліти і зони панування¹⁵. Та поляки, стверджує П. Вандич, як привілейована нація в Австро-Угорщині були лояльні не до Австрії, а до Габсбургів. Ця лояльність зберігалася доти, доки 1918 р. не постала незалежна Польща¹⁶. Ще в 1860-х рр. польські еліти заявили про свою лояльність до австрійського імператора, заявивши що “Австрія успадкувала польську місію бути щитом від Сходу”¹⁷. Пунктом примирення стало надання 1867 р. Галичині статусу автономного краю. За умови домінування польської знаті незалежність Галичини автоматично означала польську автономію¹⁸. Поляки, хоча й не раз піднімали питання про свою незалежність і окремий (польський) коронний край Галичини, однак з роками охололи до цієї ідеї, вбачаючи певний фатум у розвитку подій. Такі настрої були на руку австрійським чиновникам, які намагалися обернути їх на вірогідність. Здебільшого це вдавалося, якщо врахувати факт певної “герметичності” поляків – їх не обходило те, що робилося за межами Галичини, а у внутрішні галицькі справи імператор майже не втручався, вважаючи за краще навідуватися з візитами, показуючи в такий спосіб, що місцевих поляків і українців монархія поважає не менше, ніж мешканців інших регіонів. За умов фактичного домінування в регіоні, польські чиновники відновили своє монопольне становище в органах крайової влади і місцевого самоврядування. Переважання представників однієї етнічної групи у владних структурах призводило до зростання відчуженості між “високостатусними” і “низькостатусними” групами.

Позиції польських політичних угруповань Галичини на початку ХХ ст. зазнали трансформації під дією таких факторів: концентрація двох національних П’ємонтів у межах однієї провінції монархії, зростання національно-політичної свідомості населення краю, кристалізація ідеї польської державності, відсутність послідовної національної політики Відня щодо Галичини.

Отже, з огляду на гострі міжнаціональні конфлікти перед Першою світовою війною галицькі поляки й українці не стільки боронили Австрію, як прагнули використати воєнну ситуацію для досягнення своїх національних інтересів, незважаючи на те, що вони спершу однозначно заявили про свою підтримку та лояльність до монархії. Пораженською особливістю українського руху, що теж виходила з ментальних засад нації, була його лояльність до влади. Власне, це й висмоктувало з українського руху всі радикальні, активні елементи, робило його аморфним і плитким. У західноукраїнському регіоні українські партії до 1914 р. так і не змогли здобути революційну боротьбу з “чужою” владою, як це було в більшості європейських бездержавних народів, завжди налаштованих на протистояння владі, на подолання всіх перешкод на шляху до національної свободи.

Згода австрійського уряду на створення польської держави, проголошена 1916 р., змінила позицію галицьких українських політиків. Уже в лютому 1918 р. на з’їзді українських нотаблів у Львові було озвучено вимогу утворення окремого коронного краю на українських землях Австро-Угорщини, а також висунуто гасло забезпечення національної автономії та політичної рівноправності для національних меншин – поляків, євреїв та інших¹⁹.

У подальшому австрофільство представників старшого покоління політикуму в Галичині суттєво зменшилося, а молоді політики, що пройшли бойові випробування на передових позиціях Першої світової війни, взагалі критично ставилися до

цієї риси своїх старших колег і відкрито виступали за створення єдиної української держави. В період війни змін зазнала й прогабсбурзька орієнтація поляків, на яку вирішально вплинули крах австро-німецької політики і Берестейський мирний договір²⁰. Побудова власної національної держави ставала вже й не такою віддаленою перспективою.

Про лояльність до Відня заявляло й єврейство. Виступи їхніх депутатів в Австрійському райхсраті та крайових сеймах свідчили про їх підтримку збереження цілісності держави під час проведення широких суспільно-політичних і національно-державних реформ. На засіданні австрійської Палати послів з питання виборчої реформи делегат Бенно Штраухер зауважував, що “єврейський рух є лояльним і виключно проавстрійським. ...”²². Як бачимо, специфічна етнополітична модель Австро-Угорщини передбачала гарантування рівності прав групи при одночасному невизнанні її соціокультурних особливостей. Саме таку позицію центральна влада обстоювала в єврейському питанні. Сутність її зводилася до констатації того, що будучи рівноправними австрійськими громадянами, євреї не мали прав національної спільноти²².

Австролялізм євреїв західноукраїнського регіону зайве свідчив про вплив на них асиміляційних ідентичностей. Це було пов’язано з тим, що більшість єврейства вибирало не культуру місцевого населення (русинів-українців), а переважно імперську культуру – німецьку, рідше – локальну культуру (польську), і, відповідно, ідентифікувало себе із нею. В результаті проблема емансипації й акультурації єврейства була тривалим і повним внутрішнім конфліктом процесом. Політичні та соціальні чинники засвідчили, що як тільки кардинально змінювалися обставини, з’ясувалося, що ані євреї, ані титульна група не були готові до перетворень і швидкої перебудови взаємин. У процесі політизації західноукраїнського регіону 1920-х рр. з’ясувалося, що ворожість і взаємні претензії між поляками та євреями, котрі “гасилися” в попередні періоди відповідною етнополітикою Відня і, почасти, Західно-Української Народної Республіки, лише очікують нагоди, щоб вийти назовні²³.

Отже, лояльність населення західноукраїнського регіону культивувалася, принаймні, з двох основних причин. По-перше, можна припустити, що політична лояльність напівлатентних та упосліджених спільнот і субетнічних груп регіону була своєрідною “тактикою очікування”, а подекуди й випадковою, яка розуміла Дунайську монархію як державу всіх її громадян і для них, певним чином, “переобрамлювала” свої політичні уподобання під можливість у перспективі подальшого “націоналізування” своїх суверенних територій унаслідок падіння метрополії. По-друге, австролялізм спричинив викривлення та запізнення в розвитку національної свідомості етнонаціональних спільнот Галичини і Буковини. Незважаючи на те, що австролялізм населення регіону уособлював собою ситуативний план “виращування” патріотизму для мобілізації мас на реалізацію політичних проєктів і контрпроєктів суб’єктів західноукраїнської політичної сфери, а відтак на підтримку правлячої династії і тривалості імперської ідеї Габсбургів, вже на постімперському просторі – у міжвоєнний період – він опинився в міцних “обіймах” націоналізму й припливу “етнічного очищення”, що стали тягарем для спільнот, які з титульних більшостей перетворилися в етнічні меншини.

Новітня історія показала, що Австро-Угорщина розпалася внаслідок процесів національного самовизначення народів, нездатності центральної влади до реформування і децентралізації. Одна з головних причин падіння імперії полягала у тому, що це багатонаціональне утворення не витримало іспиту модернізацією. Утворення після листопада 1918 р. кількох незалежних держав в числі інших проблем успадкувало від Габсбурзької монархії міжетнічні конфлікти. Розвал єдиної багатонаціональної держави в Центральній Європі та утворення кількох незалежних багатонаціональних, але поліетнічних держав, не зняли з порядку денного питання про самовизначення народів Центральної та Східної Європи. У більшості з них були встановлені авторитарні чи навіть тоталітарні централістські режими. Для національних меншин і не титульних народів вони не стали “своїми” державами, незважаючи на етнічну спорідненість з державотворчою етнічною спільнотою²⁴.

Та попри несприятливі зовнішні обставини, майже перманентні воєнні дії формування правових засад державної влади в Західно-Українській Народній Республіці та практична організація національних владних структур усіх рівнів базувалися на демократичних принципах, поважанні прав людини і національних меншин, врахуванні соціальних потреб народу. Сукупність правових норм, які окреслили положення національних меншин у новій правовій системі і відрегулювали їхні відносини з титульними національними групами, соціальними та суспільними організаціями, визначали правовий статус етнічних спільнот (німців, поляків, євреїв).

В умовах нестабільного економічного та суспільно-політичного життя в 1918–1920 рр. спілкування пересічних громадян, представників етнічних спільнот регіону з чільниками влади (австрійської імперської, української революційної, польської окупаційної) викликало у масовій свідомості здебільшого негативні емоції. Згодом, в умовах українсько-польського протистояння і відновлення Речі Посполитої, це сприяло відповідному домінуванню польської національної групи в бюрократичному апараті регіону, що в свою чергу зумовило накопичення деструктивної енергії, яка руйнувала традиції міжнаціональних відносин, закладених у попередній історичний період.

Ідентифікуючи себе з територіями, що лежали поза межами західноукраїнського регіону, завдяки своїй етнічній належності переселенці, в основному німці та євреї, поставили під сумнів державний принцип, який пізніше став підґрунтям “націоналізації” держав європейського континенту – ЗУНР, Другої Речі Посполитої, Австрії та інших. Вже у міжвоєнний період стало більше груп, уподобання і лояльності яких виходили за усталені межі районів їхнього проживання. Вони сигналізували про те, що етнічні спільноти входили в національну, а згодом в постнаціональну добу, коли формувалися такі соціальні простори, кордони яких не збігалися з кордонами нових національних держав.

Міжнаціональні відносини в західноукраїнському регіоні на постімперському просторі в 1918–1920-ті рр. розгорталися на тлі конфліктної, несприятливої для конструктивного міжнаціонального діалогу суспільно-політичної атмосфери. Визначальними для неї були позиція неучасті як коригувальний фактор міжетнічних взаємин і політична індиферентність. В першому випадку впродовж тривалого часу євреї регіону обмежували свою суб’єктність в політичних процесах позицією неучасті. Західноукраїнське єврейство виявляло активність у захисті етногрупових

прав з часу припинення Першої світової війни і в добу ЗУНР. Виступаючи на захист етнічних і громадянських прав, єврейська спільнота артикулювала своє прагнення до толерантного міжетнічного співіснування.

В іншому випадку німецька діаспора, зокрема її інституції, виявилися наймаргінальнішими суб'єктами етнополітичних процесів у досліджуваному регіоні. А що її політична ініціатива була запізненою й обмеженою лише економічними прагненнями, то вона визначалася стійкою політичною аморфністю. Не протиставляючись новим державним утворенням в регіоні (ЗУНР, Друга Річ Посполита), німці намагалися зберегти власну етнічну самобутність. Пізніше німецька спільнота маніфестувала назовні “ми”-почуття, сприяючи наявності міжетнічної соціокультурної дистанції і виокремлюючи стратегію і тактику захисту її національних інтересів.

Отже, в західноукраїнському регіоні етнічно неоднорідне населення, яке в силу падіння імперії Габсбургів – держави сегментарного типу із значною етнополітичною спадщиною, нерідко змінюючи своє місце проживання, поступово “просіювалося”, сортувалося і нарешті етнічно “вирівнювалося” у відповідності до нових політичних реалій і державних кордонів міжвоєнного періоду за певних обставин перекомпонування геополітичного простору за лініями етнічного розмежування та прагнення титульних груп до домінування, стимулювало процес міграції представників тих народів, які з нещодавно панівних перетворилися на національні меншини. Завдяки особливостям міжетнічних взаємин у західноукраїнському регіоні та відповідним етнополітичним орієнтаціям населення в період модернізації імперії Габсбургів, а отже – на постімперському просторі, викристалізувалася етнічна структура менталітетів, представники яких сформували більш-менш монолітну етнокультуру. Вона виходила за умовні географічні контури досліджуваного регіону і показувала, що політичне, соціальне і конфесійне співжиття етнічних спільнот позначилося на всіх ділянках суспільного розвитку.

¹ *Брюбейкер Р.* Переображений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі / Пер. з англ. – Львів: Кальварія, 2006. – С. 17–18.

² *Гон М.* Особливості міжетнічної взаємодії в контексті політичних процесів на західноукраїнських землях у міжвоєнний період. Монографія. – Рівне: Волинські обереги, 2006. – С. 139.

³ *Граціозі А.* Війна і революція в Європі, 1905–1956 рр. / Пер. з італ. – К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2005. – С. 116–117.

⁴ На путях становлення української і білоруської нації: фактори, механізми, соотнесення. Сб. науч. труд. / Отв. ред. Л.Е. Горизонтов. – М.: РАН, Институт славяноведения, 2004. – С. 146, 147, 166, 193.

⁵ *Гон М.* Особливості міжетнічної взаємодії... – С. 143.

⁶ *Терещенко Ю.І.* Причинки до історії галицького консерватизму // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. Серія: Історія, економіка, філософія. – Вип. 4. – К., 2000. – С. 43.

⁷ На путях становлення української і білоруської нації: фактори, механізми, соотнесення. Сб. науч. труд. – С. 167; Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали. / Укл. О. Карпенко, К. Мицан. – Т. 1. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. – С. 174, № 71.

⁸ *Баран С.* Микола Василько [Некролог] // Діло. – Львів, 1924. – 8 серпня.

- ⁹ Див.: Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 309. – Оп. 2. – Спр. 109.
- ¹⁰ Золоті ворота. Історія Січових Стрільців 1917–1919. – Львів, 1937. – С. 6.
- ¹¹ Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали. – Т. 1. – С. 128–129, № 39.
- ¹² Там само. – С. 130.
- ¹³ Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали / Укл. О. Карпенко, К. Мицан. – Т. 3; Кн. 2. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2005. – С. 56–57, № 26.
- ¹⁴ Там само. – С. 58.
- ¹⁵ Граціозі А. Війна і революція в Європі, 1905–1956 рр. – С. 139.
- ¹⁶ Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. / Пер. з англ. – К.: Критика, 2004. – С. 228.
- ¹⁷ Там само.
- ¹⁸ Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). – К.: Критика, 2006. – С. 34.
- ¹⁹ Західно-Українська Народна Республіка 1918–1923. Документи і матеріали. – Т. 1. – С. 80–84, № 11.
- ²⁰ Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення. – С. 241–248.
- ²¹ Єврейське населення та розвиток єврейського національного руху на Буковині в останній чверті XVIII – на початку XX ст.: Збірник документів та матеріалів / Упор. О.В. Добржанський, М.П. Кушнір, М.Д. Никирса. – Чернівці: Наші книги, 2007. – С. 232–233.
- ²² Див.: Гольдельман С. Листи жидівського соціал-демократа про Україну. Матеріали до історії українсько-жидівських відносин за часів революції. – Відень: Жидівське видавництво “Таймон” на Україні, 1921. – С. 5, 18–19, 23, 26–30.
- ²³ Меламед В. Етнополітичні аспекти єврейсько-українських взаємин у Східній Галичині міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) // Єврейська історія та культура в Україні. Матеріали конференції. – К., 1996. – С. 92; Гон М. Из кривдою на самоті. Українсько-єврейські взаємини на західноукраїнських землях у складі Польщі (1935–1939). Монографія. – Рівне: Волинські обереги, 2005. – С. 13.
- ²⁴ Брюейкер Р. Переобрамлений націоналізм. Статус нації та національне питання у новій Європі. – С. 119, 140–141.

Ivan Monolatii. “FAREWELL TO THE VIENNA ORIENTATION”: THE END OF THE DANUBE MONARCHY AND THE PROCLAMATION OF THE WEST UKRAINIAN PEOPLE’S REPUBLIC

The article analyzes the interethnic relations in Western Ukraine during the dissolution of the Austro-Hungarian Empire. The reasons for the loyalty of the inhabitants of this region towards the Austro-Hungarian Empire are scrutinized. It is asserted that before the First World War both Poles and Ukrainians in Galicia wanted to use the wartime situation to pursue their national interests.

Key words: *the Austro-Hungarian Empire, loyalty, Galicia, interethnic relations.*